

Kronika

Karolina Ramqvist sliter hårt för att importera det amerikanska rastänkanudet hit. Så snart kommer ungarna att baka afro-amerikanska bollar.

Soul Whisky?

Tjejen låg på rygg med täcket vid hakan och stirrade upp i taket. Svarta Pantrarna kommer hit, sa hon. Så bra, mumlade jag. De ska till Oslo och Köpenhamn också, en turné. Jag la armen om henne, hon rörde inte en fena. Inte Huey Newton, han sitter inne, fortsatte hon. Inte Huey? Stokely kommer, sa hon. Vi hade Stokely på en affisch i hallen, snubben satt iförd solglasögon i en korgstol med en automatkarbin i knät och såg hård ut. Okej, Stokely kommer men inte Huey, för han sitter inne, sa jag. Något var i görningen. Och? undrade jag. Jag måste nog guida dom på turnén, sa hon.

På den tiden ställde man inte till scener om sådant. Ville hon pippa pantrar, så var det inget jag kunde göra nåt åt. Men jag visste och hon visste att jag visste och en vecka senare tog hon flyget till Oslo. Sen kom hon hem, slokötad. Men det blev inte som förut.

Så småningom kröp det fram.

Ett antal rosenkinkade tjejer hade mött upp med banderoller på Fornebu och pantrarna hade eskorterats till hotellet, där de ställt tre krav: *soul food*, *soul whisky* och *soul sisters*. Det blev inget triumftåg. Tjejeerna hade fullt schå med att släta över skandaler, fixa käk och ragga systrar. När pantrarna var tillräckligt packade för tallrikarna i golvet. De drev hem poängen: *white chicks* dög inte ens till att fixa käk.

Soul whisky, sa jag. Vad i helvete är det?

Det här hände för länge sen. Jag minns det bara för att Karolina Ramqvist i en kronika på DN/Kultur förfasar sig över att någon i någon annan del av tidningen har använt ordet negerboll. Vitsen med att göra om kulturdelen i DN var som bekant att flytta denna dam från sidan 4 till sidan 2 för att locka dit en del trettio minus-läsare. Men att sätta en trendhoppa som äsiktspolis skapar förstas förståelse på andra håll i tidningen.

Mina ungar har bakat negerbollar. Än sen? Neger betyder svart. Men hallå, utbrister Karolina Ramqvist. Negerledare? Vad är det för skillnad mellan en svart ledare och en negerledare? undrar jag. Negerledare är ett otypligt ord. Pippi Långstrumps pappa var negerkung, det låter bättre. Mahalia Jackson sjöng *negro spirituals*, Leopold Senghor diktade om *négritude* och *Orfeo Negro* var en häftig film. *Orfeo Afro-Americano* skulle låta lite töntigt.

1948 var det amerikanska flottbesök i Sverige. På Gröna Lund utbröt slagsmål när svarta *sailors* dansade med svenska flickor. Vita sydstatarna gick till angrepp, men de svenska grabbarna tog parti för de svarta och drev tillbaka dem. Ett antal vita *sailors* dömdes senare för misshandel, trots att ordet neger vid denna tid var i allmänt bruk. Grabbarna på Grönan måste ha resonerat som jag gjorde 20 år senare.

Karolina Ramqvist vill göra ordet neger till en markör, de som använder det är fel, av, ute. Är man ung och dum så dömer man efter håren. Sen inser man att det inte handlar om ord utan om inställning och att fula fiskar har lena trutar. De flesta svarta i Förenta Staterna är inte negrer, de är mulatter. Och *soul sisters* rankas av *soul brothers* efter hur ljushyllta de är. De bleker håret och opererar näsorna. När hiphoppare tar till ordet *nigga* om sig själva är det för att markera att de inte är *whiteys*, fast det inte sällan är vad de är. De är *whiteys* som i skydd av pigmentet tar sig vissa friheter.

Den unga damens budskap? *White is boring*. Vit är trist. Och gräset alltid grönare på den andra sidan.

16 september 1999
KNUT CARLQVIST

Lynes lågmälda Lolita

En utmärkt film. Och försöken att hindra visning säger en del om vår samtid, skriver Fredrik Stjernberg.

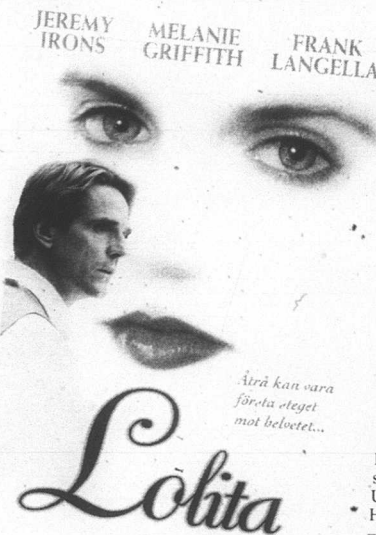
Häromåret skrev jag på denna sida om moralpaniken kring den nya inspelningen av *Lolita*. Den hade då svårt att få distribution på biograferna i flera länder och det var oklart hur det skulle bli i Sverige. Nu vet vi. Förra veckan släpptes den direkt på video, utan att ha passerat biograferna. Så nu kan vi se den och avgöra om SF:s skojiga motivering, att filmen inte var tillräckligt "intressant" för biografvisning, har fog för sig.

Filmen hade föregåtts av ryktet att den skulle ligga nära Nabokovs roman (som sågs ha kostat honom nobelpriset). Stanley Kubricks film från 1962 klarade sig genom att göra om hela historien till en fars. Det fanns i och för sig en viss anledning till oro, när det kom fram att Adrian Lyne stod för regin. Han är känd som mannen bakom flera flashiga, sexrelaterade och lite tomma filmer, som *Färlig förbindelse*, *Ett oanständigt förslag* och *9 1/2 vecka*. Skulle han förvandla Nabokovs roman till en ny sådan?

Film

Lolita
Regi: Adrian Lyne

Inte alls. Detta måste vara Lynes bästa film. Scenografin och fotot är strålande, och skådespelarna är genomgående bra. Den ofta lite för stela Jeremy Irons fungerar som Humbert Humbert, med drömmar om en tidig kärlekshistoria. Melanie Griffiths är perfekt som Lolitas mamma – gäll, vulgär och allmänt påfrestande. Sådan

Hyrt den. Vad än grannen säger är det inte porr för 50-talister.

mor, sådan dotter. Dominique Swain får göra Lolita till en rätt odräglig tuggummituggande tonårstjej, mest intresserad av filmstjärnor och de pengar som Humbert måste hosta upp för att få det han vill ha. Manuset följer Nabokovs troget, och tidsfärgen har fångats väl. Det blev något så ovanligt som en lågmäld film om en komplex bok.

Film med många bottnar

På ett plan är filmen både intressant och mångbottnad. Humbert kastar bort sitt och Lolitas liv till ingen nytta (ja, alla inblandade dör). Det är en tragisk saga om ensidig kärlek, men även en svart komedi.

På ett annat plan lyckas filmen

inte lika väl. Nabokov själv såg boken som en närmast allegorisk framställning av förhållandet mellan det gamla, dekadenta Europa och det tuggummituggande, ytliga USA, och en bildad europés skräckblandade förtygning över fenomenet. Det här är en egen liten genre, särskilt när det gäller europeers möte med Los Angeles. Motell, snabbmatställen och bensinstationer passerar förbi med en virvlande fart. Först är det Humbert och Lolita som tar sig runt hela USA, sedan jagar Humbert den flyende – eller kanske bortrövade? – Lolita ytterligare ett varv. Den aspekten kommer inte fram lika väl i filmen om man inte läst romanen, men då fungerar i gengäld kavalkaden av plastiga miljöer bra.

Bra böcker, dåliga filmer

Men detta är problem som drabbar alla försök att göra film av bra böcker. Dåliga böcker går det att göra bra filmer av, om det bara händer tillräckligt mycket. Det är knepigare att göra bra filmer av bra böcker.

Hyrt filmen och se själv att det inte är något pedofilnusk, utan ett gott försök att filma en komplex roman. Kanske tittar grannen snett om han ser dig komma hem med Lolita under armen, men strunt i det. Uppståndelsen säger mer om vår samtid än om filmen.

FREDRIK STJERNBERG

Utfors in och Telia ut?

Förvalskarusellen upptar Folke Schimanski tid. Men vem har sagt att frihetens rike ska vara ett paradiset?

Nu är det ju förvalstider, man ska bestämma sig för en kombination av olika telebolag för att få bästa pris på lokala, nationella, internationella samtal och internetsamtal. Om man inte vill stanna hos Telia av ren bekvämlighet.

Egentligen är det ganska lätt att räkna ut vilket bolag som är billigast i det enskilda fallet. Tidningarna bagnar av tabeller på bolagens olika priser. Sedan är det bara att välja de förval som passar bäst. Man kan alltid ändra sig, om man upptäcker att det förvalda bolaget har ändrat prissättning. Sågs det.

Men så enkelt är det inte i praktiken. Uppenbarligen har bolagens personal problem med läsförmägan. Först bestämde jag mig för att bryta ut internationella samtal och välja Tele8 för dem, vars förvalnummer jag tidigare nyttjat. Ett kontrakt-papper där jag prickade för detta faxades till Tele8. Men så får jag ett brev från Telia att jag har valt såväl nationella som internationella samtal på Tele8. Jag ringde Telias kundtjänst och lyckades ändra detta till enbart internationella. För nationella samtal verkade Utfors billigast. Där bokade jag in detta per telefon, liksom lokalsamtalen. Men det senare var förhastat, ty lokalsamtal tycks ändå vara billigast hos Telia. Dumt nog hade jag dessutom prickat in internet-samtal, men kom sedan på att jag har Telia Duocom, och det betyder slopade öppningsavgifter på nätet.

(Utfors har däremot en internetsamtalsrabatt, som inte passar mina behov).

Alltså mejlade jag Utfors och ändrade till att jag endast ville ha nationella samtal via dem, inget annat. Utfors mejlbevakare svarar att han inte kan hitta något kontrakt. Men jag hade ju ringt bara dagen innan, så han kunde väl räkna ut att kontraktet säkerligen ännu inte hade hunnit skrivas, inte sant? Sedan dess har jag inte hört någonting från Utfors.

Detta överraskade mig i och för sig inte, ty när jag en gång försökte ändra mitt telefonnummer hos Tele2 och Tele8 per mejl så fungerade det inte. Men nu har jag fått ett papper från Telia att jag har valt Telia som förval för både nationella och internationella samtal. Helt gripet ur luften. Så jag har ringt igen och ändrat detta.

Vad gäller Utfors vet jag i skrivande stund inte vad de har noterat. Och på Tele8:s kundtjänst är det kö. Förstår ni att jag känner mig hjälplös? Så här är några råd från en lidande:

1. Undvik att boka automatiska förval.
2. Ängra inte tvärt efter ett beslut. Det övergår telebolagens förstånd.
3. Skriv aldrig mejl till telebolag. De handläggs inte.

FOLKE SCHIMANSKI